

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Høringsuttalelse - Forslag til ny lov om erstatning fra staten til voldsutsatte

Innholdsfortegnelse

1. Høringsuttalelse – Forslag om ny lov om erstatning fra staten til voldsutsatte	s. 2
1.1 Sentrale forutsetninger for en rettferdig voldsskadeerstatning	s. 2
1.2 Lovforslaget ivaretar ikke i tilstrekkelig grad helt sentrale hensyn for voldsutsatte	s. 3
2. Kravet om dom som vilkår for erstatning	s. 4
2.1 Innledende kommentarer	s. 4
2.2 Kort om behandlingen om av personskadesaker	s. 4
2.3 Domstolsbehandling – realistisk at sivile krav behandles i samband med straffesaken?	s. 5
2.3.1 Innledende kommentarer	s. 5
2.3.2 Ad saksforberedelse mv. - sivile krav behandlet i samband med straffesaken	s. 5
2.3.3 Tidsperspektivet – krav om voldsoffererstatning er ikke oppgjørsmodne når straffesaken behandles	s. 6
2.4 Domstolsbehandling av erstatningskrav – Implikasjoner for tiltalte og fornærmede	s. 6
2.4.1 Fordeler ved domstolsbehandling av erstatningskravet	s. 6
2.4.2 Ulemper ved domstolsbehandling av erstatningskravet	s. 7
2.5 Kort om stykkprissats – forsvars- og bistandsadvokatenes rammebetingelser	s. 8
2.6 Praktiske utfordringer – prosessøkonomiske betraktninger	s. 8
2.7 Ressurssituasjonen i domstolen	s. 8
2.8 Frykt for at forslaget vil svekke fornærmedes stilling	s. 9
2.9 Eksempel fra praksis	s. 9
3. Kommentarer til de enkelte bestemmelser	s. 10
§2 Forholdet til andre erstatningsordninger	s. 10
§3 Stedlig virkeområde	s. 10
§5 Erstatningens øvre grense	s. 12
§7 Saksbehandlingsregler for saker uten dom	s. 12
§7. 3 ledd . advokatkostnader	s. 12
Bistand i straffesak vs bistand ifm utmåling av personskadeerstatning	s. 12
4. Oppsummering - Avsluttende kommentarer	s. 14

1 Høringsuttalelse – Forslag til ny lov om erstatning fra staten til voldsutsatte

Personskadeforbundet LTN (tidl. Landsforeningen for trafikkskadde) er en politisk uavhengig frivillig organisasjon som arbeider for å ivareta og styrke rettighetene til skadde, pårørende og etterlatte uavhengig av skadeårsak. Forbundet har siden 1984 arbeidet for å ivareta og styrke skaddes erstatningsrettslige vern samt for å sikre forutsigbare og hensiktsmessige erstatningsprosesser og riktig erstatning på riktig tidspunkt.

1.1 Sentrale forutsetninger for en rettferdig voldsskadeerstatning

Personskadeforbundet ser positivt på at departementet vil revidere voldsoffererstatningsordningen. Det er etter forbundets oppfatning klart behov for endringer. Når det er sagt, er Personskadeforbundet uenig i at lovforslaget vil sikre voldsutsattes rett til full erstatning og forslaget vil for de mest sårbare voldsutsatte, med varige og alvorlige skader og store økonomiske tap, virke mot sin hensikt. Dette behandles nærmere nedenfor.

Et grunnleggende mål med erstatningsutmålingen i voldsoffersakene er at skadelidte skal få erstattet sitt fulle økonomiske tap. Det forutsetter at erstatning utmåles og utbetales på det tidspunkt da det foreligger tilstrekkelig grunnlag for å kunne vurdere både påført og fremtidige tap, herunder menerstatning som følge av påført varig medisinsk invaliditet. Hensynet til straffesakskjeden og behovet for kortere utredningstider må ikke gå på bekostning av den skadde sitt retts- og erstatningsrettslige vern. Erstatning til voldsutsatte er ikke en straff som skadevolder må betale. Det er en erstatning for de skader og de økonomiske følger som rammer den som er skadet og som vedkommende må leve med resten av livet.

Personskadeforbundet mener at det primære erstatningsansvaret for voldsforlytelsen bør ligge hos den enkelte voldsforbryter. Dette tilsier imidlertid ikke at det som hovedregel bør foreligge en dom mot skadevolder på erstatning som vilkår for at den voldsutsatte skal motta voldsoffererstatning, i den store utstrekning slik det nå foreslås, se nedenfor.

I forbindelse med lovfestingen av voldsoffererstatningsordningen i 2001, uttalte departementet i Ot.prp. nr. 4 (2000-2001) følgende i pkt. 5.1:

«Det primære erstatningsansvaret for voldsforlytelsen bør likevel fortsatt ligge hos den enkelte voldsforbryter. I likhet med straffansvaret anses erstatningsansvaret å ha en preventiv virkning som sammen med andre virkemidler kan bidra til å begrense voldskriminaliteten. I motsetning til straffansvaret gir erstatningsansvaret også økonomisk reparasjon til det enkelte voldsoffer. I et konfliktløsningsperspektiv kan det være en viktig faktor både for voldsofferet og voldsutøveren å oppleve at voldsutøveren gjør opp for seg økonomisk i den grad det er mulig. Voldsoffererstatningsordningen bør derfor i utgangspunktet være subsidiær i den forstand at staten bare bærer det endelige tapet dersom skadevolderen er ukjent eller ute av stand til å gjøre opp for seg.»

Dette prinsippet følger også av voldsoffererstatningsloven § 14 tredje ledd, hvor det heter at avgjørelsen av voldsoffererstatningsaken som hovedregel utsettes inntil en eventuell straffesak mot skadevolder er endelig avgjort. Det samme gjelder dersom det er reist sivil sak med krav om erstatning fra skadevolderen.

Bakgrunnen for dette er at offeret først skal rette kravet mot gjerningsmannen. Kan ikke gjerningsmannen betale for seg, vil voldsoffererstatningsmyndighetene legge dommen for det sivile kravet til grunn ved saksbehandlingen.

Hensynet til at det primære erstatningsansvaret påhviler skadevolderen, er altså allerede fullt ut ivaretatt ved dagens lov.

Personskadeforbundet mener derfor at gjeldende ordning bør videreføres når det gjelder kompetansen for voldsoffererstatningsmyndighetene til å fatte vedtak om voldsoffererstatning, se nedenfor.

1.2 Lovforslaget ivaretar ikke i tilstrekkelig grad helt sentrale hensyn for voldsutsatte

Lovforslaget sikrer ikke i tilstrekkelig grad voldsutsattes rett til full erstatning. For personer med krav på erstatning etter store økonomiske tap og store personskader, vil forslaget virke mot sin hensikt. Etter vårt skjønn vil lovendring slik den er forslått innebære en mer komplisert ordning og et redusert erstatningsrettslig vern for de som trenger ordningen mest og som opplever de mest alvorlige konsekvensene av voldshandlinger.

Vi vil derfor ikke kunne tiltre det forslag som her foreligger og ber at lovforslaget bearbeides ytterligere.

Personskadeforbundet LTN vil likevel her gi noen kommentarer for å belyse enkelte sentrale områder og problemstillinger.

Alvorlighetsgraden av konsekvensene for personer som blir skadet av voldshandlinger må ikke stå tilbake for synet på voldshandlingens strafferettslige alvorlighetsgrad. Det fremstår som urimelig at en voldshandling som er strafferettslig «mindre alvorlig», men som leder til alvorlige og varige skader på den voldsutsatte, ikke skal gi faktisk mulighet til full erstatning under voldsskadeerstatningsloven.

En øvre grense i voldsskadeerstatningen vil ramme de hardest skadde. Det gjelder svært få tilfeller, men grensen vil ramme de som trenger erstatningen mest. Den øvre grensen for voldsoffererstatning har derfor ikke reell hensikt og bør derfor fjernes. Hensynet til den hardt skadde må gå foran hensynet til statens behov for forutberegnelighet.

Ved utmåling av erstatning til voldsutsatte bør det ikke tas hensyn til den enkelte skadelidtes private forsikringer. Voldsoffererstatningsordningen og lovforslaget sikrer ikke i tilstrekkelig grad at den voldsutsatte får dekket sitt fulle og reelle tap. Hensynet til at ordningen skal oppleves som rettferdig og rimelig taler for at samordningsregelen knyttet til skadelidtes egenfinansierte forsikringer oppheves, slik det også ble foreslått i NOU 2011:16. Slik lovforslaget er formulert vil det uansett ofte ikke være praktisk mulig å foreta fradrag for forsikringsutbetalinger ettersom slike ikke vil være modne for oppgjør på straffedomstidspunktet.

Voldsutsatte må sikres adekvat støtte og juridisk bistand både i straffeprosessen og i erstatningsutmålingsprosessen. Utmåling av personskadeerstatning forutsetter ikke bare juridisk kompetanse, men i meget høy grad også medisinsk og økonomisk kompetanse. Det vil være et feilgrep å ta utgangspunkt i at bistandsadvokaten vil ha nødvendig kompetanse for å kunne fremme et velfundamentert erstatningskrav i forbindelse med at straffesaken blir behandlet i domstol.

2 Kravet om dom som vilkår for erstatning

2.1 Innledende kommentarer

Personskadeforbundet kan ikke tiltre en ordning som innebærer at voldsoffererstatning som hovedregel kun skal utbetales dersom det foreligger dom.

Forslaget legger – i langt større utstrekning enn hva som er tilfellet i dag - opp til at erstatningskravet skal behandles rettslig. Departementet foreslår at det som hovedregel stilles som vilkår for å få erstatning fra staten at det foreligger dom eller rettsforlik som gir den voldsutsatte rett på erstatning fra skadevolder. Det forutsettes at erstatningen kan være tilkjent i forbindelse med en straffesak, eller at den kan være tilkjent i en sivil sak mot skadevolder. Unntakene - som fremkommer av § 6 – er snevre og vil kun være aktuelle der påstått skadevolder er ukjent, død, under 15 år eller utilregnelig og i saker med et stort antall fornærmede.

Forslaget innebærer altså som den klare hovedregel at voldsofferet må få dom for kravet før erstatningen kan utbetales. Dette vil innebære en vesentlig endring sammenlignet med gjeldende voldsoffererstatningslov og dagens praksis.

Voldsoffererstatningsutvalget foreslår at voldsoffererstatningsmyndighetene skal være bundet av domstolenes utmåling, jf. punkt 17.2 side 136:

Etter utvalgets syn vil en voldsoffererstatningsordning som i størst mulig grad sammenfaller med alminnelig erstatningsrettsrett, og en forvaltning som følger domstolens avgjørelser i erstatningsspørsmål, gi forutberegnelighet og en rask avvikling av voldsoffererstatningssakene. Voldsoffererstatningsmyndighetenes adgang til å fravike domstolens avgjørelser bør etter utvalgets syn være svært begrenset.

Realiteten av ovennevnte vil altså være at både vurderingen av om voldsoffererstatning skal tilkjennes – og størrelsen på denne – vil måtte tas av domstolene alene. Personskadeforbundet er negativ til en slik ordning idet man frykter dette de facto vil gjøre at mange volds ofre ikke får erstatning for sine skader og tap.

2.2 Kort om behandlingen av personskadesaker

Personskadesaker – i alle fall der det snakk om saker av en viss alvorlighet - er komplekse. Det er en rekke forhold som må avklares. For det første må selve skaden vurderes. Foreligger det en medisinsk skade og i tilfelle hvilken/hvilke? Medfører skaden/skadene økonomisk tap (ekstrautgifter/inntektstap)? Hvor omfattende skader/tap er det tale om? Avklaringen av disse spørsmålene fordrer en omfattende utredning både av medisinske og faktiske forhold. Oftest vil det måtte gå lang tid før spørsmålene vil kunne besvares idet man må se an utviklingen både helse- og funksjonsmessig.

Det vil normalt ikke kunne fastsettes korrekt erstatning i en personskadesak før det er gått minst 2 år idet det først etter en tid vil være mulig å vurdere de varige og fremtidige konsekvensene med noen grad av sikkerhet. Det vises eksempelvis til at varig medisinsk mén først kan fastsettes når skaden har stabilisert seg og behandlingsforløpet er avsluttet. Det tar også lang tid å avklare arbeidsevne/restartevne. Eksempelvis vil det være normalt med et NAV-forløp der den voldsutsatte først gjennomfører arbeidsavklaring mv i 3-4 år før det eventuelt tilståes uføretrygd.

I forsikringstilfeller – for eksempel saker om bilansvar eller yrkesskade – vil normalt forsikringselskapet og skadelidte utrede saken i mange år før den eventuelt behandles rettslig. Erfaringsmessig kommer slike saker først til rettslig behandling 3-5 år etter skadedato.

I dagens ordning vil de fleste personskadesakene som behandles for domstolene ha vært utredet / saksbehandlet i mange år forutfor rettslig tvist. Til tross for denne grundige utredningen, vil saker der domstolene skal ta stilling til samtlige erstatningsposter, dvs. krav om menerstatning, inntektstap og ekstrautgifter, normalt fordrer 2-3 rettsdager. Kravene til sannsynliggjøring fordrer at skadelidte – voldsofferet – fremlegger omfattende dokumentasjon. Det vil normalt være behov for medisinsk sakkyndig vitneførsel, samt vitneførsel for å belyse arbeidsevne mv.

2.3 Domstolsbehandling – realistisk at sivile krav behandles i samband med straffesaken?

2.3.1 Innledende kommentarer

Straffeprosessloven § 3 gir som kjent hjemmel for at erstatningskrav som springer ut av en straffbar handling kan fremmes i forbindelse med straffesaken. Straffeprosessloven er således i utgangspunktet ikke til hinder for at erstatningskravene kan behandles tilfredsstillende i forbindelse med straffesaken.

2.3.2 Ad saksforberedelse mv. – sivile krav behandlet i samband med straffesaken

I NOU 2016: 24 Ny straffeprosesslov er det fremmet en rekke forslag som nok vil kunne bedre behandlingen av de sivile kravene i straffesaken sammenholdt med dagens situasjon. Det vises til at det blant annet foreslås å skjerpe kravet til angivelse av det sivile kravet og at det innføres frist for endring i krav, påstand, påstandsgrunnlag og bevis. Dessuten foreslås endringer i dagens regler knyttet til rettens saksstyring, tilsvær, sluttinnlegg og saksforberedende møter.

Dette er for så vidt gode forslag, men Personskadeforbundet frykter at de sivile kravene – i tilfelle de skal behandles sammen med straffesaken – ofte vil få en stemoderlig behandling

Erfaring fra en hektisk hverdag i strafferettspleien gjør det betimelig å spørre om aktørene i praksis vil «ta seg tid» til å sette seg inn i – og forberede – de sivile kravene så godt som lovforslaget legger opp til. Personskadeforbundet stiller spørsmål ved om det vil være mulig å behandle de sivile kravene fullstendig i forbindelse med straffesaken. Det vises til at en forsvarlig behandling av samtlige krav i en personskadesak forutsetter en grundig utredning og forberedelse. En forsvarlig behandling vil således innebære at de sivile kravene får klart størst fokus og langt vil overskygge straffesaken. Personskadeforbundet antar at konsekvensen ofte vil bli at de sivile kravene ikke lar seg behandle samtidig med straffesaken, både som følge av ressursbruken dette medfører og den utsettelse forberedelsen av de sivile kravene nødvendig vis vil innebære. Det vises til punkt 2.4 under.

Sett hen til dette antas at «hovedregelen» i realiteten vil bli at hele – eller i alle fall hoveddelen – av voldsoffererstatningssaken vil måtte gjennomføres i form av en sivil sak med separat hovedforhandling. Det vises til eksempelet inntatt under i punkt 2.9 som illustrerer dette.

2.3.3 Tidsperspektivet – krav om voldsoffererstatning er ikke oppgjørsmodne når straffesaken behandles

Det er et klart mål i strafferettspleien at saker skal pådømmes så raskt som mulig. Dette hensynet vil langt på vei gjøre det umulig å få en forsvarlig behandling av det fulle, sivile erstatningskravet sammen med straffekravet.

Personskadeforbundet registrerer at Oslo tingrett i sin høringsuttalelse mener at de sivile kravene normalt er modne for behandling når straffesaken behandles. Personskadeforbundet deler ikke denne oppfatningen. Forbundet antar – i motsetning til tingretten og det departementet synes å legge til grunn - at personskadekravet (kravet på voldsoffererstatning) som hovedregel *ikke* vil være oppgjørsmodent på tidspunktet for behandling av straffesaken. Det antas på denne bakgrunn at mulighetene som ligger i straffeprosessloven vedrørende behandling av det borgerlige kravet sammen med straffekravet, i liten grad vil kunne utnyttes.

Dette kan for så vidt illustreres ved dagens rettstilstand. I dag behandles normalt krav om oppreisning og evt. konkrete, påførte ekstrautgifter, sammen med straffekravet. Resten av de sivile kravene, menerstatning, inntektstap og fremtidige ekstrautgifter vil regelmessig bli behandlet langt senere i en etterfølgende sak mot Kontoret For Voldsoffererstatning (KFV).

Forslaget om krav om dom vil dermed i praksis innebære at det i de fleste saker vil bli behov for en separat, sivil sak. Dette vil innebære at det legges beslag på vesentlige ressurser i domstolene. Videre er det en betydelig belastning for begge parter å måtte gjennomføre flere rettsprosesser om samme saksforhold.

2.4 Domstolsbehandling av erstatningskrav - Implikasjonene for de berørte – tiltalte og fornærmede

2.4.1 Fordeler ved domstolsbehandling

Forbundet ser selvsagt at det for fornærmede og tiltalte vil være enkelte fordeler med at sakene gjøres opp raskt. Men dette må ikke gå på bekostning av fornærmedes rettigheter.

Det blir en mer enhetlig behandling av sakene.. Erstatningskravet blir ikke oppdelt ved at noen poster blir domstolbehandlet og andre poster blir behandlet av Kontoret for voldsoffererstatning. I dag er det i hovedsak kun postene påførte utgifter og oppreisningserstatning som blir behandlet under straffesaken

Det vil kunne gi bedre forutsigbarhet for begge parter. Når det foreligger en rettskraftig dom i straffesaken er også erstatningssaken ferdig. Dette vil være positiv for begge parter. Det vil kunne gi raskere oppgjør til fornærmede.

Fornærmede vil da kunne bli raskere ferdig med saken. Fornærmede er i en sårbar situasjon slik at tidsmomentet vil være av betydning mht til å få saken avsluttet.

Fornærmede kan i større grad oppleve at skadevolder holdes ansvarlig.

Ved behandling av erstatningskravet i straffesaken, vil saken bli bedre belyst for begge parter. Tiltalte gis bedre mulighet til kontradiksjon. Både hva gjelder erstatningens størrelse og om årsakskravet er oppfylt. Tiltalte vil få et bedre grunnlag for å vurdere om erstatningskravet som er fremmet mot ham/henne er erstatningsrettslig begrunnet.

Dette forutsetter at de sivilrettslige kravene/erstatningskravet får en fullgod behandling under straffesaken.

2.4.2 Ulemper ved domstolsbehandling av erstatningskravet

Forbundet mener at departementet ikke i tilstrekkelig grad tar hensyn til fornærmede når de ønsker å endre § 1 slik at vilkår for å få erstatning er at det foreligger en rettskraftig dom. Man har ikke i tilstrekkelig grad vektlagt at det vil være en stor tilleggsbelastning for fornærmede at det sivilrettslige kravet skal tas med i straffesaken.

Erstatningskravet vil ofte ikke være ferdig dokumentert, hva gjelder de økonomiske konsekvenser eller de medisinske konsekvenser handlingen har påført fornærmede/skadelidte. Skadelidte er kanskje fortsatt under utredning/behandling, er fortsatt arbeidsufør og det er knyttet usikkerhet både til fastsettelsen av den medisinske invaliditetsgraden, varighet og omfanget av skaden.

Fra forbundet sin side vil det være uheldig om man skal påskynde erstatningskravet for å prøve å få dette klargjort til straffesaken er berammet. Videre vil dette være forhold som er uavklart og som vil være utenfor fornærmede/skadelidtes påvirkning f. eks uavklart Nav sak.

Mange fornærmede er redd for og frykter tiltalte. Ved at store erstatningskrav nå skal fremmes under straffesaken, mener forbundet at dette igjen vil medføre en øket frykt for fornærmede, og kunne forsterke allerede pågående plager f. eks angst, depresjoner, PTSD m.v. Tilleggsbelastningen og presset for å få fremme et endelig erstatningskrav under straffesaken vil være betydelig for fornærmede.

Departementet har heller ikke vektlagt at fornærmede da i større grad enn nå, må møte i retten for å kunne fremme erstatningskravet. Fornærmede må/bør være tilstede under hele saken. Dette vil være en tilleggsbelastning for mange fornærmede. Slik dette fungerer i dag velger mange fornærmede kun å være tilstede deler av saken (til de har avgitt forklaring innledningsvis av saken) for deretter å forlate saken, grunnet at belastningen ved å møte/ se tiltalte er for stor. Dette kan igjen medføre større frykt og engstelse for saken totalt sett noe som kan gi fornærmede tilleggsbelastninger.

Forbundet er redd for at flere fornærmede vil kunne oppleve press/trusler fra tiltalte ved at hele erstatningskravet behandles under straffesaken. Flere fornærmede vil da lettere gi opp saken av redsel for represalier, de vil da kunne bli «presset» til å ikke å fremme erstatningskrav under straffesaken m.v.

Fornærmede må i større grad i straffesaken gi politiet og domstolen tilgang til sensitive opplysninger som kan være belastende for fornærmede blir fremlagt i sin helhet for tiltalte. Her vil også sakens alvorlighet og tilknytning til tiltalte være momenter av betydning. Dette kan en ikke se at departementer har vurdert eller vektlagt.

Forbundet får inntrykk av at ønsket om kostnadseffektivisering settes foran hensynet til en særlig sårbar gruppe, nemlig de varig og hardest skadde fornærmede, da det er i hovedsak disse sakene som blir bragt inn for retten. Department synes å glemme hensynet bak voldoffererstatningsordningen.

2.5 Kort om stykkprissatsen – forsvars- og bistandsadvokatens rammebetingelser?

Departementet foreslår å innføre stykkprisbetaling for fri sakførsel i erstatningssak mot skadevolder. Det fremgår « at stykkprisbetalingen skal kompensere for alt arbeid som advokaten eller andre rettsjelpere har utført i en sak, herunder forberedende arbeid, arbeid i rettsmøte og etterarbeid.»

Dersom skadelidte oppfyller kravene til fri sakførsel er det ikke anledning for advokaten å ta seg betalt ytterligere av klienten, jf. rettsl. § 3.

Etter vår erfaring vil det være uaktuelt for de fleste advokater med adekvat kompetanse innenfor personskadeerstatningsretten å påta seg et oppdrag under disse forutsetninger da den tiden som normalt vil medgå til en forsvarlig behandling av saken langt overstiger stykkpris. For å anskueliggjøre aktuelt nivå i disse sakene, som retten idømmer, kan vises til LB-2019-87069 og LA-2016-78080. Den voldsutsatte står dermed i fare for ikke å få den kompetanse som kreves for å få ivaretatt sine rettigheter og det erstatningsrettslige vernet svekkes betydelig.

Et minimum må være at det ytes retts hjelp i samme utstrekning i disse sakene som det gjøres i andre personskadeerstatningssaker for domstolen, hvor fri sakførsel ytes etter medgått tid.

2.6 Praktiske utfordringer – prosessøkonomiske betraktninger

Lovforslaget innebærer at det ikke vil skje noen utenrettslig behandling av erstatningskravet før dette skal pådømmes. Dette i motsetning til hva som er situasjonen på nær sagt alle andre personskadeområder der det skjer en omfattende utredning i forkant av en eventuell rettslig tvist. Et krav om dom vil i realiteten innebære at all saksbehandling/saksutredning skjer for domstolene. Dette vil for det første legge beslag på store ressurser i domstolene og vil etter det Personskadeforbundet antar måtte innebære en tilføring av ressurser til domstolene. En fullstendig behandling av sakene i rettsapparatet vil etter forbundets syn også innebære forlenget saksbehandlingstid/utsettelse idet det må oppnevnes medisinsk sakkyndige mv. Også tiden som går med til behandling av saken vil øke markant idet personskadesaker av et visst omfang som nevnt fordrer minimum 2-3 rettsdager (se punkt 2.2 over).

En ordning der voldsofferet må fremme kravet i sin helhet allerede idet straffesaken berammes vil etter Personskadeforbundets oppfatning videre være uheldig fordi partene på dette tidspunktet ofte ikke vil ha forutsetninger for å vurdere hvilke krav som kan være rettmessige. En slik avklaring vil i beste fall først komme langt ut i prosessen, for eksempel når rettsoppnevnt sakkyndig vurdering foreligger. Dette kan i sin tur medføre en risiko for at domstolene belastes med unødvendige søksmål, eller at sakene i noen grad vidløftiggjøres i saksforberedelsene.

2.7 Ressurssituasjonen i domstolen

Foreliggende forslag foreslår altså at all vurdering omkring voldsofferets erstatningskrav, herunder for så vidt all forberedende saksbehandling, skal skje i forbindelse med en rettslig behandling. Dette vil etter forbundets oppfatning innebære en vesentlig mer-belastning på et allerede overbelastet domstolsapparat. Det vises til det som er sagt over om kompleksiteten i personskadeerstatningssaker

Kontoret for voldsoffererstatning (KFV) behandler i dag et stort antall saker pr år. I henhold til statistikk på KFVs hjemmeside (Årsrapport for 2019) fremkommer at kontoret behandlet ca 4 600 saker.

(<https://www.voldsoffererstatning.no/getfile.php/4693422.2230.nqtlkl7mipntuz/%C3%A5rsrapport+2019.pdf> (s 10)) Selv om nok ikke alle disse sakene ville blitt gjenstand for domstolsbehandling, er det all grunn til å tro at behandlingen vil innebære en betydelig ressursbruk i domstolene. I den grad foreliggende forslag gjennomføres, og det forutsettes at alle skadelidte må fremme sine krav via domstolen, er det derfor etter Personskadeforbundets oppfatning grunn til å anta at dette vil legge beslag på store ressurser. Det er vanskelig å se at en slik ordning kan gjennomføres med de ressursene domstolene har i dag. Det antas derfor at domstolene vil måtte tilføres vesentlig økte ressurser dersom forslaget skal gjennomføres. Eksempelet inntatt under i pkt 2.9 illustrerer dette.

Det oppfordres til at nevnte forhold utredes nærmere og at også Domstolsadministrasjonen oppfordres til å vurdere nettopp disse forhold.

2.8 Frykt for at forslaget vil svekke fornærmedes stilling

Personskadeforbundet frykter at en rettstilstand der offeret må gå til søksmål mot gjerningsmannen, i mange tilfeller vil avholde offeret fra å kreve erstatning. Offeret er regelmessig redd for gjerningsmannen og en ordning der man må konfrontere denne direkte i en rettsprosess med krav om erstatning vil virke skremmende for de fleste. Det er grunn til å tro at mange ikke vil tørre å kreve erstatning all den tid de vil måtte kreve dette direkte fra gjerningsmannen via en rettsprosess. Det vises til at de fleste ofre for voldshandlinger lever i konstant frykt for gjerningsmannen og ikke på noen måte ønsker å provosere denne å fremsette et betydelig erstatningskrav.

2.9 Eksempel fra praksis

Som nevnt er det i dag relativt sjelden at hele det sivile kravet tas med i forbindelse med straffesaken. Personskadeforbundet er likevel kjent med at det finnes noen eksempler der så er skjedd. For å illustrere hvordan slike saker behandles, kan dommen fra Eidsivating lagmannsrett avsagt 03.03.2011 (LE-2010-7316) tjene som eksempel.

Faktum er beskrevet innledningsvis i lagmannsrettens dom:

A ble i Sør-Gudbrandsdal tingretts dom av 5. mars 2008 dømt for legemsbeskadigelse overfor B. Hendelsen fant sted i juni 2006 etter at B hadde tatt med seg As samboer hjem etter en fest. Neste morgen brøt A seg inn i Bs hus der han fant begge to i Bs seng. A angrep B ved å slå ham flere ganger i hodet med knyttet hånd, slik at B ble påført brudd i nesen, i hjerneskallen og i øyehulens gulv på begge sider. Videre fikk han slått av et skall på en tann, samt ble påført bloduttredelser i ansiktet og på halsen.

Gjerningsmannen ble dømt til 9 måneders fengsel, hvorav 4 måneder ble gjort betinget.

Straffesaken ble avgjort ved dom i tingretten 05.03.2008, altså snaut to år etter hendelsen. Straffesaken ble avviklet på en rettsdag.

Det var fremmet krav om erstatning for påført økonomisk tap, menerstatning og oppreisning og bedt om at det skulle behandles samtidig med straffesaken. Tingretten utsatte behandlingen av de sivilrettslige krav etter straffeprosessloven § 431. De sivile kravene ble derfor behandlet i separat hovedforhandling og avgjort i tingretten ved dom av 30.09.2009, altså nær 3 ½ år etter hendelsen. Den sivile saken ble behandlet over 3 rettsdager.

Gjerningsmannen anket tingrettens dom og saken ble deretter behandlet i lagmannsretten der det gikk med 2 rettsdager. Dom forelå altså først 03.03.2011, nær 5 år etter voldshendelsen.

Etter Personskadeforbundets oppfatning, illustrerer dette eksempelet hvilke implikasjoner det kan få om det stilles krav om dom for å få voldsoffererstatning slik det er foreslått.

Saken omtalt over er alvorlig, men ligger likevel ikke i det groveste sjiktet. Det vises til at straffen ble fastsatt til 9 måneder ubetinget fengsel hvorav 4 måneder betinget. Utmålingen av det sivile kravet la likevel beslag på 5 rettsdager og saken verserte til sammen ca 3 år i rettssystemet. Omkostningene i form av utgifter til domstolsbehandlingen, herunder honorar til forsvarer, bistandsadvokat, sakkyndige mv. ble meget store. Det samme ble belastningen for de impliserte, både fornærmede og gjerningsmannen måtte «stå i saken» i nær fem år. Etter Personskadeforbundets oppfatning må det stilles spørsmål ved om en slik ordning er ønskelig.

3 Kommentarer til de enkelte bestemmelser

§ 2 Forholdet til andre erstatningsordninger

Etter vår oppfatning vil det være urimelig ikke å la yrkesskadesaker og pasientskadesaker omfattes av en ny lov om erstatning til voldsutsatte. Yrkesskadeerstatning er en i hovedsak standardisert erstatningsordning som i mange tilfeller ikke gir full erstatning men som gir en utilsiktet underkompensasjon. Særlig gjelder dette siden den standardiserte yrkesskadeordningen ikke er revidert i takt med endret kapitaliseringsrente og endringer i levealderstabellene som er innarbeidet på øvrige personskadeområder. Det fremstår som urimelig at den som blir alvorlig skadet og/eller ufør som følge av å ha blitt utsatt for voldshandling mens vedkommende var i arbeid ikke skal få anledning å få dekket de faktiske tap dersom yrkesskadeerstatningen gir lavere erstatning enn hva som er tilfelle etter de alminnelige erstatningsrettslige utmålingsregler.

Ved vurdering av den voldsutsatte sin varige medisinske invaliditet og utmåling av menerstatning vil man benytte seg av medisinsk invaliditetstabell i yrkesskadeforskriften. Det følger av praksis i alminnelig erstatningsrett. I pasientskadesaker har stortingsvedtatt at menerstatning skal utmåles med utgangspunkt i ny forskrift om menerstatning i pasientskadesaker. Dette vil innebære at man i tilfeller som faller inn under både pasientskadeerstatningsordningen og voldsoffererstatningsordningen må forholde seg til forskjellige regler ved utmåling av menerstatning, noe som kan gi forskjellig økonomisk resultat. Dette tilsier at tilfeller som faller inn under pasientskadeerstatningsordningen ikke skal utelukkes fra voldsoffererstatningsordningen.

I ved yrkesskader og pasientskader er det heller ikke tradisjon for å kreve oppreisningserstatning slik som er tilfelle i voldsoffererstatningssaker og bilansvarssaker. Også dette faktum tilsier at det vil være urimelig å utelukke yrkesskade og pasienter med krav på pasientskadeerstatning fra å fremme krav etter en voldsoffererstatningsordning.

For øvrig er vi enig med departementet at en eventuell ny ordning skal følge fradragsregelen i skadeserstatningsloven § 3-1 og at det i begrenset grad skal gjøres fradrag fra forsikringsutbetalinger som skadelidte selv har tegnet og betalt premie for.

§ 3 Stedlig virkeområde

Personskadeforbundet har i sin opprinnelige høringsuttalelse stilt seg positiv til den utvidelse av loven som var foreslått. Forbundet opprettholder sitt syn på dette, og kan ikke slutte seg til departementets forslag slik det står i dag. Som et alternativt forslag mener Personskadeforbundet det eventuelt bør kunne innføres enkelte avgrensningskriterier, for å motvirke at ordningen blir for omfattende.

Personskadeforbundet mener det basert på departementets forslag og kommentarer er uklart hvorvidt norske studenter i utlandet vil være omfattet av ordningen. Det samme gjelder norske ofre for terrorhandlinger i utlandet. For det tilfellet at det er meningen at disse ikke lenger skal være omfattet av ordningen, så vil Personskadeforbundet motsette seg en slik løsning.

Personskadeforbundet er enig med voldsoffererstatningsutvalget i at dagens regelverk og praksis har medført urimelig forskjellsbehandling av ofre for vold i utlandet. Landet som den voldsutsatte befinner seg i, bør ikke være utslagsgivende for erstatningsposter som kan kreves dekket, erstatningsnivå, hvilke foreldelsesfrister som gjelder, muligheter til å få bistand til å fremme krav om erstatning, mv.

Det vil av mange skadelidte oppfattes som en stor belastning å måtte forholde seg til utenlandske erstatningsordninger, utenlandsk rett mv. En slik prosess kan dessuten bli kostbar ved at man for eksempel må engasjere advokat for å ivareta sine evt. rettigheter i utlandet. De som skades hardt i utlandet blir så raskt som mulig transportert hjem til Norge. For disse foreligger det i praksis liten mulighet å utrede og forfølge et eventuelt krav i utlandet. Så lenge det ikke finnes mulighet å få bistand fra stedlig representant i Norge for å forfølge krav i utlandet er det vår oppfatning at det ikke bør vedtas ytterligere begrensninger i en ny erstatningsordning. Forbundet mener det vil være urimelig dersom alle skadelidte som utsettes for voldshandlinger i utlandet, skal være helt avskåret fra å søke erstatning i Norge.

Personskadeforbundet fastholder at voldsoffererstatningsutvalgets syn fremstår som gjennomtenkt og riktig. Det fremmer rettferdighet og sikrer at en sårbar gruppe vil kunne få kompensasjon for sitt økonomiske tap.

Departementets forslag synes å være begrunnet i at en utvidelse av ordningen vil innebære en voldsom økning i erstatningsutbetalinger. Personskadeforbundet etterlyser faktabasert grunnlag for en slik påstand. Det tales også om at man ikke har kontroll på eller kan forhindre kriminelle handlinger i utlandet, at ordningen vil medføre økt misbruk av ordningen mm. Også disse påstandene synes å mangle faglig underbygget grunnlag.

Et viktig og kanskje utslagsgivende moment for departementets forslag synes å være at «Forsikringer...normalt vil dekke store deler av tapet». Dette må bygge på en feil forståelse eller mangelfull innsikt i hvordan de mange og svært ulike forsikringsprodukt er bygget opp. Det er blant annet tale om ulykkes- og reiseforsikringer, personal- og fritidsforsikringer, forsikringer med uførekapitaldekning og andre forsikringer der Forsikringsavtaleloven er ansvarsgrunnlag. De aller fleste forsikringsdekninger med ulykkesdel har en dekning av merutgifter begrenset oppad til et visst beskjedent beløp. I tillegg til dette er det en eventuell erstatning for varig skade basert på varig medisinsk invaliditetsgrad innenfor en viss forsikringssum. Forsikringsproduktene, gjeldene vilkår og dekningsomfang varierer i stor grad. Produktene kan til dels være svært kompliserte. Det er umulig for noen å si noe om hva som er alminnelige vilkår, hvor mange som er omfattet av slike dekninger mv. Videre er det kun i unntakstilfelle at slike dekninger omfatter inntektstap, ubegrenset med merutgifter, hjemmeervervstap, menerstatning mv. Det store antallet skadelidte vil altså **ikke** kunne oppnå full dekning gjennom slike forsikringer. Et slikt avgrensningskriterium vil være for tilfeldig.

For det tilfelle at departementet fastholder at ordningen ikke skal utvides, mener Personskadeforbundet at man bør vurdere en løsning der en hovedregel skulle kunne være at man ikke kan kreve erstatning for voldshandlinger i utlandet etter den norske ordningen, i tråd med departementets forslag til ny § 3, men at adgangen til å kreve erstatning for voldshandlinger i utlandet avgrenses til særskilt angitte straffebed.

Det kan her tenkes at mer «alminnelige» straffbare forhold som normalt sett ikke medfører betydelig skade eller utløser større erstatningsbeløp, faller utenfor ordningen.

På den annen side vil mer alvorlige straffbare forhold som for eksempel alvorlige kroppsskader, forsøk på drap, drap, voldtekt, terrorhandlinger mv. vil kunne omfattes. Det kan da stilles som tilleggskriterium at handlingen må ha medført betydelig skade, slik dette er forstått i forbindelse med reglene om menerstatning i blant annet skadeerstatningsloven § 3-2. Det vil da kun være de mer betydelige skadetilfellene som er omfattet.

Adgangen til å kreve erstatning for voldshandlinger i utlandet kan også tenkes avgrenset til særskilte land, som for eksempel de som er tilknyttet den Europeiske konvensjon for volds ofre og evt. andre tilsvarende internasjonale avtaler.

§ 5 Erstatningens øvre grense

En øvre grense i voldsskadeerstatningen vil ramme de hardest skadde. Det gjelder svært få tilfeller men grensen vil ramme de som trenger erstatningen mest. Den øvre grensen for voldsoffererstatning er ikke hensiktsmessig og bør fjernes. Hensynet til den hardt skadde og dennes erstatningsrettslige vern må settes foran hensynet til statens behov for forutberegnelighet. Det vises i øvrig til forbundets høringsuttalelse til NOU 2016:9

§7 Saksbehandlingsregler for saker uten dom

Kommentarer til forslaget til voldsskadeerstatningslov § 7 3. ledd- advokatkostnader

« Dersom sakens omfang og kompleksitet tilsier det/ søknad om erstatning blir innvilget], kan søker få dekket utgifter til advokat til å søke om erstatning etter den offentlige salærsats, jf. forskrift 3. desember 1997 nr. 1441 om salær fra det offentlige til advokater mv. § 2. [Søker kan kreve forhåndsavgjørelse om dekning av advokatutgifter.] »

Departementet foreslår at advokatbistand kan dekkes i mer kompliserte saker. Det legges opp til et ensporet system, hvor advokatbistand dekkes etter ny voldsskadeerstatningslov, og ikke lenger også etter rettshjelploven eller under bistandsadvokatinstituttet. Forslaget innebærer at skadelidte ikke lenger skal få dekket advokatbistand med 3 timers fritt rettsråd til å fremme søknad om erstatning, jf. rettshjelploven § 11 2. ledd nr. 6.

Departementet har som premiss for lovforslaget at ny lov om erstatning fra Staten til voldsutsatte er langt enklere enn dagens voldsoffererstatningsordning. Departementet har ikke konkretisert dette nærmere. Personskadeforbundet kan ikke se at ny lov fører til forenklinger som vil føre til mindre behov for advokatbistand i forbindelse med erstatningsutmålingen. Erstatningsutmålingen, og problemstillinger knyttet til denne, vil være de samme også med det nye lovforslaget.

Bistand i straffesak vs bistand ifm utmåling av personskadeerstatning

Departementet legger videre til grunn for forslaget at de voldsutsatte får en fullgod behandling av sine erstatningskrav i straffesaken. Dette er etter Personskadeforbundets syn ikke en holdbar premiss. Skadelidte har krav på full erstatning for sitt økonomiske og ikke økonomiske tap. På tidspunktet for avvikling av straffesaken har man normalt ikke oversikt over erstatningskravet. Krav om erstatning for et ikke økonomisk tap (mènerstatning) krever varig skade og det kan det normalt først tas stilling til tidligst ett år etter skaden, jf. forskrift om mènerstatning ved yrkesskade (FOR-1997-04-21-373) §2 nr. 1. I tilfeller der det er tale om alvorlige personskader vil man først kunne ta endelig stilling til grad av varig medisinsk invaliditet to år eller senere etter skade. Det økonomiske tapet, som streker seg utover den første tiden, er normalt heller ikke avklart under straffesaken. Informantundersøkelsen i rapport fra Oxford Research bekrefter dette.

Departementet viser til pasientskadeerstatningssaker for sitt forslag. I disse sakene dekkes nødvendige og rimelige utgifter etter offentlig salærsats i forbindelse med erstatningsutmålingen. Hovedregelen er da, som ved alminnelig erstatningsrett, at skadelidte har krav på dekning av nødvendige og rimelige utgifter til advokatbistand, jf. passkl § 4, jf. skl § 3-1, jf. passkl §, jf. LOV-2008-12-19-108. Det kreves altså ikke forhåndstilsagn, slik departementets forslag synes å legge til grunn.

Personskadeforbundet mener at et ensporet system er hensiktsmessig og bygger opp under formålet om forenkling, dersom rettshjelpsbehovet blir ivaretatt. Vi mener likevel at innholdet i den foreslåtte ordning vil skape stor usikkerhet og dermed være i strid med formålet om økt forutsigbarhet for de voldutsatte skadelidte. Langt færre vil trolig få sin rett til full erstatning oppfylt dersom de ikke har en visshet om at nødvendig advokatbistand dekkes. Bistandsbehovet vil normalt ikke kunne la seg fastslå tidlig i saken. Et erstatningskrav kan være uoversiktlig og komplisert og det kan på forhånd være usikkert om en søknad vil føre frem eller ikke, for hele eller deler av erstatningskravet. Det vises her til standardiseringsutvalgets syn på juridisk bistand i NOU 2011:16, side 255 flg., som Personskadeforbundet tiltrer. Her fremheves behovet for kompetent juridisk bistand i pasientskadeerstatningssaker, også i saker hvor utfallet av utredningsprosessen blir at det ikke er årsakssammenheng mellom skaden og tapet.

Forbundet er også kritiske til at advokatbistand kun dekkes etter offentlig salærsats, som for mange advokater representerer under halvparten av ordinær salærsats. Det er en stor fare for at færre kvalifiserte advokater ønsker å påta seg denne type oppdrag og hvor skadelidte må la seg biståes av advokater som ikke har den spesialkompetanse og erfaring som kreves for at skadelidte skal få ivaretatt sine interesser.

Stortinget har for øvrig nylig behandlet representantforslag fra Bjørnar Moxnes om å sikre rettmessig erstatning for norske veteraner med psykiske skader, se Innst. 21 S (2020-2021).

I denne forbindelse uttalte stortingsflertallet følgende om forslag fra en arbeidsgruppe om å senke salærsatsen til offentlig salærsats i erstatningssakene for veteranene:

Fleirtalet merkar seg at Meld. St. 15 (2019–2020) nemner eit fleirtalsforslag frå arbeidsgruppa om at ein bør vurdere om advokatutgiftene skal verte nedjusterte til statens satsar for juridisk bistand. Verken tenestemannsorganisasjonane eller veteranorganisasjonane i arbeidsgruppa støtta dette. Fleirtalet viser til at det er berre i erstatningssaker for pasientskadar at offentleg salærsats vert nytta elles. I øvrige saker vert vanleg salærsats nytta. Ei endring av salærsatsen vil difor vere eit brot på gjeldande alminneleg erstatningsrett.

Fleirtalet meiner at det er avgjerande at dei som har gått i mange år med psykiske skadar som har medført at dei ikkje er i stand til å fungere som tidlegare, kan få den naudsynte støtta som dei har rett til. Ved søknad om økonomisk erstatning og kompensasjon ligg bevisbyrda på veteranen. Fleirtalet viser til at etter gjeldande regelverk har veteranen krav på å få dekt «rimeleg og naudsynt» advokatsalær etter vanleg timesats. Mange veteranar er i ein sårbar psykisk og økonomisk situasjon, og dette har medverka til å gi dei stor grad av tryggleik.

Fleirtalet er uroa over at endringa kan føre til at advokatar med særskild kompetanse innan pasientskadeerstatningsrett ikkje vil ta på seg oppdraga. Dette kan igjen føre til svekka rettstryggleik for våre skada veteranar.

Forbundet gjør oppmerksom på at de samme hensyn som stortingsflertallet nevner ovenfor, også gjør seg gjeldende i voldsoffererstatnings saker og at offentlig salærsats i disse saker vil være et brudd på gjeldende alminnelig erstatningsrett. Personskadeforbundet kan ikke tiltre en ordning som innebærer et svakere erstatningsrettslig vern for voldsofre enn for krigsveteraner.

4 Oppsummering – avsluttende kommentarer

Personskadeforbundet mener at en ordning der det kreves dom som vilkår for rett til erstatning vil svekke voldsofrenes rettsstilling betydelig. Dette står i strid endringer i rettstilstanden med de seneste årene der siktemålet nettopp har vært å styrke voldsofrenes stilling. Etter forbundets oppfatning vil en ordning der offeret i praksis må saksøke gjerningsmannen avholde de fleste fra å søke erstatning.

Personskadeforbundet mener isteden dagens ordning der KfV eller annet sekretariat foretar en førsteinstansbehandling er å foretrekke. Det foreligger et åpenbart forbedringspotensial og ordningen vil profitere på gjøres mindre byråkratisk, mer konstruktiv og dialogorientert.

Bak voldsoffererstatning ligger blant annet et reparasjonshensyn. Mange hardt skadde har behov for raskt å få kompensert for utgifter som oppstår umiddelbart etter alvorlig skade for å forhindre økonomisk uføre som ellers vil kunne innvirke negativt på vedkommende sin rehabiliteringsprosess. Det vises i denne anledning til Nasjonal Traumeplan der begrepet «økonomisk rehabilitering» er inkludert i det overordnede rehabiliteringsbegrepet. Voldsutsatte må derfor også gis mulighet for tidlig forskuttering av erstatningsbeløp i saker der det er klar sannsynlighetsovervekt for at skadelidte vil ha krav på erstatning.

Dersom skadevolder har innsigelser mot det utmålte erstatningsbeløp er det vår oppfatning at hensynet til straffedømtes rettsvern bør ivaretas i en domstolsprosess med den straffedømte og staten som parter. Hensynet til den voldsutsatte tilsier at vedkommende skal slippe behøve utsettes for den belastning det innebærer å på mytt måtte møte voldsutøveren i domstol.

Oslo 04.12.2020

/sign./
Ingeborg Dahl-Hilstad
Generalsekretær

Per Oretorp
Ass. Generalsekretær